

Реферат на тему: "Т. Мельничук - життєвий і творчий шлях"

Тарас Мельничук

РЕФЕРАТ

на тему:

"Т.МЕЛЬНИЧУК -

життєвий і творчий шлях"

Життя Тараса Мельничука - людини-загадки - саме таке. Невизнаний як слід при житті, зацькований радянським побутом і сіромахами, він тинявся по цьому житті, знаходячи притулок тільки у писанні поезії.

Так, зараз він більше відомий і уславлений ніж колись, але чи це щире людське ставлення сучасників, чи не чергова гра людської шаблонності поклонятися тим, кого забували при житті...

Мельничук Тарас Юрійович народився 20 серпня 1939 р. в селі Уторопи Косівського р-ну. Щоправда, ще й досі точаться суперечки з приводу точного року народження поета.

Після закінчення десятирічки працював коректором районної газети "Радянська Гуцульщина", далі — в Комі АРСР лісорубом, валовідбійником на Донбасі, служив у лавах радянської армії.

1958 р. вступає до Чернівецького держуніверситету. На 3-му курсі покидає навчання, їде по комсомольській путівці на будівництво Криворізького гірничо-збагачувального комбінату, далі — впродовж двох років працює теслею на будовах Красноярського краю.

1964 р. знову поновлюється в університеті, з якого через півтора року за вільнодумство відраховують.

Після цього працює в редакціях районних газет Глибокої, Хотина, Косова, Верховини, Івано-Франківська.

1967 року у видавництві "Карпати" виходить перша збірка віршів "Несімо любов планеті". У 1967 році вступає на заочне відділення Московського літературного інституту. Здає рукопис збірки віршів "Чага" у видавництво "Карпати" і "Радянський письменник", що стало причиною його арешту 24 січня 1972 року під час масового ув'язнення української інтелігенції.

Відбував покару в Пермських таборах, звідки вийшов на волю в березні 1975 року. Знаходиться під наглядом органів безпеки.

У квітні 1979 року за "вчинення опору працівникові міліції", а насправді за антирадянську діяльність, арештований на декілька років.

Далі — кілька років адміністративного нагляду, поневіряння в пошуках роботи. 1982 року в Торонто виходить збірка віршів "Із-за ґрат". 1990 року — "Строфи із

Голгофи" (Великобританія) та "Князь роси" (Київ, видавництво "Молодь").

За нигу "Князь роси" 1992 року удостоєний Державної премії України імені Т.Г.Шевченка. Збірка поезій "Чага" — побачила світ у Коломийській друкарні ім.Шухевича 1994 року завдяки її директору Михайлові Андрусяку.

Головні поезії і збірки Т.Мельничука йдуть у наступній послідовності: "Несімо любов планеті" (1967), "Із-за ґрат" (1982, США), "Князь роси" (1990), "Строфи з Голгофи" (1990, Великобританія), "Чага" (1994), добірки віршів у журналі "Дніпро", "Україна", "Жовтень", у колективному збірнику "Яворове листя".

У липні 1990 р. Тарас Мельничук — лауреат премії імені В.Сосюри за добірку поезії у газеті "Літературна Україна". А в березні наступного року він став членом Спілки письменників України.

1967 року у видавництві "Карпати" виходить перша збірка віршів "Несімо любов планеті". У 1967 році вступає на заочне відділення Московського літературного інституту. Здає рукопис збірки віршів "Чага".

Щасливий смуток огортає, ось уже з 29 березня 1995 року немає з нами автора талановитих поетичних книжок.

Прикметно, що на 1-му творчому вечері Тараса Мельничука., який з ініціативи нашої письменницької організації та Івано-Франківського культурно-наукового товариства "Рух" відбувся 21 жовтня 1991 р. Зала підтримала пропозицію схвальними оплесками.

6 листопада 1991 р. члени бюро Івано-Франківської організації СПУ провели засідання і висунули Тараса Мельничука на здобуття Шевченківської премії саме за книжку поезії "Князь роси".

Під час обміну думки промовці сходилися на тому, що оригінальний талант Тараса Мельничука — неповторне явище в нашому письменстві. І він зробив би честь будь-якій із європейських літератур. Це постать дійсно самотня і видатна.

Проте гірка доля не дозволила Тарасу Мельничуку повністю розкритися, реалізуватися, навіть залишити для майбутніх поколінь увесь творчий набуток. Чимало своїх творів, щоденникових записів поет не вивіз із неволі, багато забрали при обшуку. А ще доведений до відчаю поет і сам спалював свої твори, зокрема в протоколі допиту від 3 липня 1972 року є пояснення причин спалення в листопаді 1971 другого примірника збірки віршів "Чага" різних віршів із циклу "Диво син".

24 січня 1972 року арештований і звинувачений у тому, що "...протягом 1965-71 р. виготовляв, зберігав та розповсюджував в усній та письмовій формі віршовані твори, в яких зводив злісний наклеп на радянський державний і суспільний лад, закликав до боротьби проти радянської влади. Речові докази — збірка віршів "Чага".

У Спілку письменників України вступив 1990 року.

Тарасові Мельничуку довелося зазнати ще й другого лютого арешту й ув'язнення. І ось звістка зі столяного Києва в березні 1992 р.: лауреатом Державної премії України імені Т.Шевченка став Тарас Мельничук за збірку поезії "Князь роси". Це друга після двадцяти двохрічної перерви збірка автора.

У застійні сімдесяті роки доля цього талановитого поета склалася драматично. Своїми чесними рядками Тарас Мельничук уже тоді наближав перебудову. Його вірші ввібрали у себе і мужню висоту Карпатських гір і вільний дух східно-українських полів. Останні роки прожив у Коломиї. Відійшов у вічність 29 березня 1995 року. Похований на місці колишнього рідного обійстя в Уторопах.

На думку багатьох літературознавців, складний поетичний світ Т.Мельничука найавтентичніше передає одна книжка — "Князь роси", яку належним чином відредагував і видав І.Малкович у 1990 р. в Києві, а в 1992 р. Вона була відзначена Державною (тепер Національною) премією України імені Т.Г.Шевченка. Ця збірка — поетове самовираження, багатогранне, повне виявлення уже сформованого стійкого світогляду, відточеного слова митця. "Серце ж — ствердло", — так сказав про себе в другій поетичній збірці "Князь роси", яку видав на схилі літ. Успадкована поетом від історичного національного досвіду свого оду і народу ("землю батьків поклав мені Бог на серце") світоглядна позиція, до того ж збагачена практикою особистісного розуміння власного "Я" в неспокійному світі ("і вільним стану, спершись на свій меч"), виражає одну з найголовніших передумов естетично-філософського спрямування його поезії.

У збірці "Князь роси" поет спробував форму вільного вірша, і показав своє досконале уміння в такому віршуванні. Тут варто зазначити, що тоді в українській поезії існували лише певні спроби такого віршування. Однак, досконала форма верлібра, яку вдалося підкорити поетові, тривалий час не бралася ним до уваги, не ставала домінуючою у його віршах. Для верлібрових творів збірки характерні: ритмічна вивільненість, різноманітне інтонаційне варіювання, складна система ритмічних закінчень, взаємозв'язок і взаємозалежність метрико-ритмічних рядів між собою.

Варто сказати, що Т.Мельничук підпадав під неабиякий вплив Шевченкового генія, у ньому знаходить порятунок від творчого знесилення. Адже це останнє покликання (віршування) завдавало чималих клопотів Тарасові. В одному із своїх інтерв'ю він згадував, що при написання творів почувався на межі людської сили, а потім "... вкрай був змучений, якби переспав зо три рази з якоюсь молодницею". І тут з'являється порятунок — дух Кобзаря, який проникає в розуміння світу, мислення, почуття Т.Мельничука, творить нову грань його поетичної індивідуальності. Із автобіографічних нотаток ця історія відома нам досить детально. Поет розповідає: "І раптом — Тарас. Уві сні чи серед білого дня — вже не пам'ятаю. Знаю добре, що не з'явився, а каже з мене: "Ти мусиш залишитися! Бо покликаний зробити ще не зроблене — врятувати Україну. Я — це ти..." Десь у такому плані, розумієш?.. Як мене те закрутило! Я ж перед тим великі роки кружляв довкола його віршів". Можемо говорити про спорідненість долі обох поетів, яким довелося терпіти муки заслань, переслідувань, нерозуміння світу за Слово, за правду. Як уже згадувалось, Т.Мельничук відсидів за ґратами двічі (майже 6 років життя). Цей період зумовив тематику "невольничої музи". Деякі дослідники вважають, що без тюремних переживань не було б його поезії.

Т.Мельничук — поет із яскравим, самотутнім і щедрим хистом. Він створив

неповторний і життєствердний світ зі своїм способом мислення і почування.

А водночас — людина розкованої, вільної вдачі твердого гуцульського духу ("Зрубають — Пустити нове коріння, щоб не знали коли ти встиг") і, безперечно, драматично долі.

Тернистий шлях також судився багатьом його віршам, рукописам... Скільки їх, списаних щільним живописним почерком, розсіяно поміж людьми, а скільки перетворилося у муках на чорний попіл...

Під пером Т.Мельничука утверджувалося вільне і своєрідне українське слово, щира любов до України, жагуче прагнення до неуярямленого життя на предківській землі. Поет успадкував вільний дух запорізьких козаків, який не дає стати рабом. Паростки цієї волелюбності досить помітно пробились у художньому слові першої книжки Тараса "Несімо любов планеті" (1967). Її вихід у світ якраз припав на період шаленого розгулу реакції, коли ім'я В.Симоненка вилучалось із літературного реєстру. Та й чи тільки Симоненка. Про Ліну Костенко загалом було заборонено згадувати, а для світової громадськості комуністичні ідеологи придумали казочку про щасливе безтурботне життя людства країни Рад, і такі як Тарас Мельничук тільки зводять наклепи на "радянську дійсність".

Та й надрукована в 1982 р. українцями Канади у видавництві "Смолоскип" книжка Т.Мельничука "Із-за ґрат", потрапила до України лише на початку 90-х. Поетичну збірку "Чаґа" було конфісковано під час арешту поета 1967 р. А було ще рукописів на яких 20 збірок, що їх зберігали відважні потові друзі. Звіз їх Тарас в Уторопи у 1990-му і мріяв упорядкувати та здати до друку, та не судилося.

Але за збірками, які залишилися після поета (окрім уже згаданих, це ще й "Князь роси" (1990) та "Строфи з Голгофи" (1990)), за рукописами творів, які друкувалися в періодиці (своєрідні добірки віршів у журналах "Дніпро", "Україна", "Жовтень" (тепер "Дзвін"), газеті "Літературна Україна", колективному збірнику "Яворове листя" та ін.) ми, читачі, стаємо свідками відчайдушного прориву на той час крізь заґратовані обрії, задротовані шляхи...

Весною 1992 року Т.Мельничук став лауреатом Державної премії України імені Т.Г.Шевченка за збірку поезій "Князь роси". А в липні цього ж року за добірку віршів у газеті "Літературна Україна" був удостоєний премії імені В.Сосюри і прийнятий до рядів Івано-Франківської Спілки письменників України.

Поетові, на жаль, не довелося повністю розкритися, реалізуватися і навіть залишити для майбутніх поколінь увесь творчий набуток. Чимало віршів щоденникових записів Т.Мельничук не вивіз із неволі, втратив при обшуках.

Доведений до відчаю, поет і сам спалював свої твори. Зокрема, в протоколі допиту від 3 липня 1972 року є пояснення причин спалення в листопаді 1971 року другого примірника збірки віршів "Чаґа", різних віршів із циклів "Золотий Козелець", "Дивосил". Далі спалив ще й інші поезії, в основному — різні сонети. Названо причини: "Спалив після того, як зі мною було проведено бесіду в обкомі партії. Був поганий настрій і я вирішив взагалі покінчити з писанням віршів". Коментарі, ясна річ, тут зайві.

Тарасова поезія містить в собі животворну енергію, малий космос його великої душі. Сам поетичний процес Т.Мельничук порівнював до випорскування — лету з-під ніг пташки чи гуркотливого скочування камінця з гори, середина якої має бути завбільшки в мову. Очевидно, що під дією інерції розмаху, силу якої зупинити неможливо, це скорочування нерідко призводило до втрати виразності образів. А це іноді допускало глибокий семантичний "провал" створюючи назовні враження ілюзіоністського прикидання. У такий спосіб чималий об'єм написаного може містити в собі постійно повторювані два-три слова, а сам твір може завершуватись наростаючими потоками незрозумілої мови чи неймовірним насильством.

Поезію Т.Мельничук писав "запоєм" і "боявся захлиснути нею" [24;30]. Одержимий його поетичною енергією, "приголомшений його несамовитими метафорами", І.Калинець написав деякі поезії, зокрема ліричний цикл (з присвятою Т.Мельничукові) "Різдвяне алогієне" [24;32].

Концентраційний режим лише блокував поетичну волю митця остаточним супротивником якої могла бути Смерть. Його лякав тільки порожній простір між Словом і Смертю, це не раз оповідав у нарисах автобіографічного есе.

Для розуміння поетичної індивідуальності варто розглянути фактори свідомого і підсвідомого у творчому мисленні Т.Мельничука. У публікаціях неодноразово згадуються виснажливі сни, які мучили поета майже щоночі із домінуючим образом гноївки, в якій у передсмертному екстазі під тиском Незнайомця бовталася його голова... Мотиви відчуженості, страху, нереалізованої спроби з'єднатися із Жінкою які ятрили душу Тараса, з відчаєм виливалися у віршовані рядки; їх можна було б назвати вписаними у твір сигналами страхітливої дійсності. Покинутість була пророкована йому ще перед народженням "... вже тоді, в 39-му, мене, немовля, мати сповила в звіриний страх, в людську різанину і криваву пожежу" [29;73]. Тут стає ясно, що життя уже спочатку досягло небезпеки, яка не може бути сумісна з фікцією свідомості. Підсвідомість мала вияв у снах. Поетові внутрішні переживання навислої небезпеки, виливалися у жахливі сновидіння, нічне марення, з яких, як говорив Т.Мельничук, "сам Франціско Гойя змалював би кращі свої полотна".

Цікавими є міркування І.Франка з приводу участі підсвідомості у творенні художнього мислення. Він розмежовує "верхню" свідомість, яка самостійно творити не може і "нижню", яка, коли її сколихнути (муки творчості), звільняється на певний час від безпосереднього контролю мислі і починає продукувати автоматично, відкриває свої незліченні багатства, з яких фантазія художника будує свій власний світ, схожий і несхожий на той, в якому ми живемо.

Сам Тарас Мельничук з цього приводу давав поради молодим поетам: "Якщо ви, хлопці, до Слова проберетесь і воно піде вам назустріч — тоді ви непереможні. Слово — то Бог. Воно — живе, воно — воля! У кожному нашому слові зачаївся Господь або його сподвижники. А Ісус — у серці. Тому якщо ти через Слово не сконтактувався з якимись вищими світами — злізай з воза. Притому Слово це повинно стати і лишатися тільки твоїм. Другий дасть інше Слово. А ти дай це! Це!..".

Франко вказував на схожість поезії і сновидінь, помічав характерні спільні для них ознаки: предметність і яскравість образів, аналітичний характер зображення (образи розвиваються в часі), легкість асоціацій. Особливо важливою ознакою є символізація понять. "Поетична так само, як і сонна фантазія на любить абстрактів і загальників і залюбки транспонує їх на мову конкретних образів". Часто ці образи надзвичайно далеко стоять від тих абстрактних понять, які вони символізують. Поетична фантазія, використовуючи спогади, що їх зберігає "нижня" свідомість, будує свій особливий світ. Цей світ живе за законами дійсності, яку відображує, і водночас за своїм внутрішнім законом — законом високого перетворення життя, домислу, якщо хочете — "міфа".

Якою б не була поетична уява, вона обмежена досвідом, записами пам'яті і в значній мірі залежить від здатності вдруге пережити все пережите. Ця здатність властива кожній людині, в творчій діяльності набуває цілком особливих форм, є психічним станом, що супроводжує репродуктивне переживання і називається натхненням.

В художньому відтворенні пережитого величезну роль відіграє асоціація, вона заступає докладні і громіздкі описи. Народжується ряд нових естетичних засобів, основа яких — пропуск, який заповнює асоціація.

Тут варто сказати про асоціації, символи, образи, оскільки вважаємо ці поняття дуже характерними і важливими для розкриття поетичного світу Тараса Мельничука. У його віршах живуть і розвиваються образи роси (символ очищення, правдивості), гір (рідна земля, твердиня, яка є опорою в найскрутніші хвилини), пташок (уособлення стрімкості, пристрастей), трав і квітів (усе живе, що має душу і дороге до безмежжя). Поет говорив, що у росі, мов у краплині, відбувається весь світ, наші почуття, наші думки, наші страждання. Вона — лікувальна купіль на світанку, що зцілює від екземи та псоріазу. Образ роси у віршах Т.Мельничука з'являється в різних іпостасях; але всюди містить основну символіку — чистота, зцілення.

У Т.Мельничука превалює у віршах трагізм, але це світлий трагізм, що нас піднімає, окрилює. Митець прагне, щоб поезію його сприймали не як біографію, а тільки як поезію. Він був занадто вільний — творив поза цим світом, зовсім не працював на біографію. З його страждання, великого незмірного болю народилася справжня поезія.

А ось що говорить сам Тарас Мельничук в одному із інтерв'ю українському телебаченню: "Поезія для мене — усе. В усьому живе поезія — тільки треба побачити, почути її звуки, сконтактуватися з нею. Поезія — це та енергія, енергія, я б сказав, десь усього людства... це є щось таке глобальне і разом з тим це є Людина, це є Я".

Поет, який нічого не знав, і навіть не підозрював, що в країні є політв'язні, зізнається про свій шлях у літературу і як влада позбиткувалася над ним: "Арештували мене 24 січня 1972 року. Під час слідства — звинувачення було... стаття 62. Це — антирадянська агітація і пропаганда з метою підризу, повалення радянської влади. У чому ж це повалення, що я так глибоко підкопав під радянську владу, що повалити міг її, таку могутню, підперту тисячами танків, ракет, міноносців?... а це було — вірші.

Одним словом, звинуватили за поезію, за слово. За рідне слово..."

Т.Мельничук завжди висловлювався гостро і категорично, різко і відверто. Від першої своєї поезії він уже належав часові, літературі, оскільки матеріалом для творчості були складні перипетії власного життя.

Його вірші — це і глибоке розкриття руху репресивної машини, яка не зупинялася перед нищенням людей фізично і морально. Багато потрапивши в її млинове колесо, канули в безвість, а ще більше — жевріли і скніли в сирих, тюремних камерах, чекаючи на виснажливі допити, і не кожному вдавалося вистояти і не зрадити друзів, рідних, самого себе...

Т.Мельничук писав ночами по десять-дванадцять і більше віршів. Будучи за ґратами, просив не шматок ковбаси, пачку цигарок, а зеленої трави, зеленого листя, бо там довкола все сіре: і мури, і одяг, і обличчя... Уже в цих деталях випромінюється світла душа поета, який справедливо зазначав: "Слово має бути осяяне лише духом святим! Для цього, правда, і душу треба тримати святою. Бодай на години письма... Тоді почнуть отворятися світи... До того вони завжди замкнені".

Дехто розділяє його лірику на інтелектуальну, емоційну, інтуїтивну (залежно від особливостей її сприймання). Інтуїтивну поезію Тараса майже неможливо пояснити логічно, вона вражає несподіваною метафорою настільки сильно, що довго не можеш отямитися:

на світанку засудили
росу на смерть
і повісили на траві.

Воістину відчуваєшся на межі божевілля, заглибившись у такі рядки.

Задля осмислення світоглядних позицій поета ще раз повернемося до трактування понять Віри, Надії і Любові у його житті. Ці три зорі були провідними у творчості Т.Мельничука, водили його по важких скрижалях життя, давали насагу до чогось високого і знаменитого.

Чуйте не катуйте
Я двигаю хрест
ризи мої
Загубив усевишній
у тундрі
ризи воскреснуть
бо Христос
воскрес.

Поет відчував свою місію провідника, проповідника слова волі, часу, буття, знав, що слова його воскреснуть і відізвуться неугасимими почуттями в душах сліпців упокореного народу, хоч і з запізненням:

Воскресіння прийшло з
запізненням
В час такий без мети

воскресають

І нехай. Убиваю зневір'я піснею

Вірю тільки в чуттів незгасання..

В основі поняття і осмислення Віри Поетом — роздвоєння, яке було притаманне йому впродовж всього життя: з одного боку прагнення піднятися на вершини духовного осягнення світу, а з другого — бути людиною з її матеріальними щоденними реаліями. (Мається на увазі прагнення засвітити родинне вогнище: створити міцну сім'ю, виховати дітей).

Віра допомагала Поетові створити собі певний і доступний тільки йому Світ, в якому він садить свій Сад, в якому є все, чого так бракувало йому у знедоленому й холодному житті: і дерев, які плодоносять навіть взимку, і золота рибка як тотем, оберіг звичаїв і традицій гуцулів, і олені з оленятками, коні з лошатками, коники-цвірконики, трудівниці-бджілки, гуси-лебеді, чайки, перепілки.

Список використаної літератури

1. Андріяшко Т. Тарас Мельничук - хто він? // Дзвін. - 1992. — №3.

2. Пам'яті Тараса Мельничука. // Літературна Україна. - 1996. — №5.

3. Кут С. Міфологічні коди поетичного мислення Тараса Мельничука // Вісник Прикарпатського університету. Філологія. — Вип. IV. — Івано-Франківськ: Плай, 1999. — С. 70-76.

4. Медвідь В. Князь роси: Есе [Про Т. Мельничука] // Сучасність. — 1992. — № 10. — С. 18-22.

5. Мельничук Т. Вірші [датовані 25. ІІ 1980] // Тижневик Галичини. — 1998. — 20 серпня.

6. Мельничук Т. Вірші // Дніпро. — 1964. — № 5. — С. 22-23.